

DOI: <https://doi.org/10.31318/2786-8877.6.2023.291415>

МОЛЧАНОВА Т. О.

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка.
Доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри концерт-
мейстерства (Львів, Україна).

Molchanova, Tetiana. Mykola Lysenko Lviv National Music
Academy. Doctor of Art Criticism, Professor, Professor of the Con-
certmaster's Department (Lviv, Ukraine).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2152-7341>

© Молчанова Т. О., 2023.

**МУЗИКА ЯК ДУХОВНЕ КРЕДО МИТЦЯ:
З НАГОДИ 65-РІЧЧЯ ЮРІЯ ЛАНЮКА**

**MUSIC AS THE SPIRITUAL CREDO OF THE ARTIST:
ON THE OCCASION OF YURI LANYUK'S
65TH ANNIVERSARY**

Нинішня ситуація в Україні актуалізує питання етнічно-
го самоутвердження, піднесення національної гідності й роз-
витку вітчизняної культури. Особливої уваги потребує твор-
чість митців, які сприяють відродженню українських куль-
турних традицій, творчість яких становить потужний фун-
дамент української державності.

Ім'я Юрія Ланюка, талановитого українського компо-
зиторів України, лауреата премії ім. Л. Ревуцького (1990),
премії імені Б. Лятошинського (2000), обласної премії
«Львівська слава» (2002) та Національної премії України
імені Тараса Шевченка (2005)¹, заслуженого діяча мистецтв

---

¹ За музичні твори: «Палімпсести» (за четвертою книгою Василя
Стуса і канонічними текстами) для скрипки соло, мішаного хору й симфоні-
чного оркестру і «Музика з Книги Стайних просторів та Елегія для Птаха
Сяйва» для солюючих віолончелі й фортепіано, двох струнних квартетів.

України (2008) і заслуженого діяча культури Польщі (2014), відоме не лише в Україні, а й далеко за її межами. Він органічно поєднує композиторську та виконавську творчість. Його твори є окрасою концертів в різних містах Польщі, Німеччини, Австрії, Чехії, Словаччини, Канади, США; вони записані на Українському, Швейцарському та Польському радіо, радіо «Südwestrundfunk» в Німеччині, на студіях СБС (SBS) та «Євшан» у Канаді; виконуються на різних всеукраїнських і міжнародних фестивалях (з останніх — фестиваль «Дні української музики», Варшава, 4–8 вересня 2022).

З 2012 року Юрій Євгенович — член польсько-української фундації імені Ігнація Яна Падеревського. Також художнім керівником Музичного салону при Львівському національному академічному театрі опери та балету імені Соломії Крушельницької, де на камерній сцені Дзеркальної зали відбуваються концерти світової класичної музики. 15 червня 2022 року тут пройшов концерт «Життя є світло людей», присвячений творчості Юрія Ланюка. З 2016 року митець — член Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка, організатор і співзасновник музичного фестивалю «Оksamитова куртина» (Краків — Львів), а з 1995 (спільно з польським диригентом Романом Реваковичем) — щорічного музичного фестивалю «Контрасти» у Львові (назва останнього належить Юрію Ланюку, який мріяв, щоб почала звучати музика, заборонена свого часу). У 2017 році очільник Львівської філармонії Володимир Сивохіп започаткував ще один музичний фестиваль — «Юрій Ланюк і друзі».

Активною була і залишається виконавська діяльність Юрія Ланюка. У 1975 році, учнем старших класів школи-інтернату, він став дипломантом Всеукраїнського конкурсу імені Миколи Лисенка (Харків), а 1979 — уже лауреатом першої премії. Юрій Ланюк брав участь й у струнному квітеті, створеному з ініціативи тодішнього ректора Львівської консерваторії Зенона Дашака. У листопаді 2015 року Ю. Ланюк грав на віолончелі під час IV Міжнародного музичного фестивалю «Відкриваємо Падеревського». Неодноразово був головою журі Міжнародного конкурсу віолончелістів

імені М. Лисенка (Київ), Міжнародного конкурсу композиторів «Lutoslawski Award» (Польща). Професор спокійно може взяти до рук інструмент і одразу продемонструвати студентові певний епізод твору. Його «Диптих для віолончелі і фортепіано» (присвячений Анджею Нікодемовичу), який згодом отримав назву «Камерна музика для двадцяти одного інструмента», став обов'язковим твором на Республіканському конкурсі віолончелістів імені Миколи Лисенка в Києві (1987) та Міжнародному конкурсі камерних ансамблів у Хмельницькому (2018). Візитівкою Львова є гейнал¹ композитора: із 2011 року він щодня в полудень лунає з Ратуші — будинку міської адміністрації.

Юрій Ланюк на диво органічний — шляхетна людина і митець, новатор і майстер, лірик і філософ, захищений мудрістю. І все це становить особливу гармонію його особистості. Він — композитор, що називається, «волею божою», а ще — витончений виконавець, вдумливий теоретик, високопрофесійний викладач, зацікавлений і тактовний співрозмовник... Митець народився 7 червня 1957 року у Львові в інтелігентній родині. Його професійна освіта розпочалася з навчання у класі віолончелі Львівської спеціалізованої школи-інтернату імені Соломії Крушельницької, але вже у старших класах хлопець узявся писати свої перші композиції. Його духовним наставником на композиторському шляху став викладач гармонії у школі А. Нікодемович. Епохальна зустріч з відомим світовим віолончелістом Мстиславом Ростроповичем, який завітав до Львова, остаточно переконала юнака стати ще й відомим віолончелістом. Та життєві обставини склалися так, що поїхати навчатися до Ростроповича він не зміг. Тож наступною професійною сходинкою стало навчання у Львівській державній консерваторії імені М. В. Лисенка по класу віолончелі Євгена Шпіцера (1980). По закінченні відразу вступив до асистентури-стажування при Київській державній

---

¹ Гейнал (хейнал) — релігійна пісня, яку виконують сурмачі на сході й заході сонця. Також старовинна пісня польських лицарів, що стала сигналом точного часу і дотепер звучить по всій Польщі рівно о 12 годині.

консерваторії (клас віолончелі Вадима Червова), а 1985 року завершив навчання і на композиторському факультеті Львівської консерваторії (клас Дезидерія Задора). З 1984 року працює на кафедрі струнно-смичкових інструментів та композиції Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Професор (2003), завідувач кафедри (з 2017), його клас закінчили численні віолончелісти, лауреати всеукраїнських і міжнародних конкурсів.

Як свідок глобалізації сучасного світу, композитор-інтелектуал Юрій Ланюк випробовує себе в різних жанрових композиціях і формах, шукаючи й утверджуючи свій композиторський стиль. У творчому доробку митця є твори симфонічного і камерного жанрів, у яких він прагне до своєрідного руйнування жанрових меж, осмислення фольклорної спадщини з позицій сьогодення, несподіваного синтезу голосів та інструментів, їх винахідливого поєднання, як, наприклад, «Палімпсести» за четвертою книгою Василя Стуса і канонічних текстів для скрипки-соло, мішаного хору та симфонічного оркестру (1998–1999) чи то «Благовіщення» для скрипки, хору і струнного оркестру (2005), у якому хор композитор трактує як інструмент. В оригінальному ключі вирішені й такі композиції: «ТанГопак» для фортепіано й ударних (1994, переклад для фортепіано, ударних і струнних 1996), де представлений український національний танок у незвичному для нього форматі аргентинського танго; «Музика для Решерш для дев'яти інструментів» (1994–1996) — своєрідне «знайомство» інструментів між собою¹. Своєрідно й винахідливо, адже йому «цікаво писати так, як, за його словами, “ще ніхто досі не писав”: це може стосуватися форми, складу виконавців, особливостей партитури тощо» [цит. за: Кияновська, 2009, с. 277].

Музика Юрія Ланюка справляє дивовижний ефект присутності. Це дійство відбувається в момент виконання. Ви не впевнені в завершенні твору, внутрішні конфлікти

---

¹ Решерш(е) (франц. *Recherché*) — вишукано, манірно, шукати знайомств.

якого настільки загострені й оголені, що їх розв'язка немовби стосується особисто слухача, якого залучають до участі. У своїх творах композитор репродукує сучасний життєвий пульс, що являє собою взаємодію двох ритмів: ритму порядку, визначеності і ритму випадковості, експресії, несподіваного бачення світу. Наше сьогодні пропонує митцю такі «сюжети», адже він не лише спостерігає за життям, а й вслуховується в нього, осмислює, щокрок намагаючись знайти відповіді.

Було б довірливо думати, що така творчість одразу набуває визнання публіки, критики чи преси. Спершу вона скоріше тривожить, ніж радує, більше бентежить, ніж чарує, але нікого не залишає байдужим. Їй даремно шукають аналогій і визначень. І за деякий час розуміють: це — подія, яка визначає внутрішнє прагнення митця до неповторності музичного мовлення, форми композиції та замилювання сучасним звуковидобуванням. Своє композиторське кредо Юрій Ланюк окреслює так: «Мистецтво — якщо його почують — здатне нам дати щось зовсім протилежне — шлях до гармонії, пошук втраченої Краси, якої нам зараз особливо бракує» [Ланюк, 2014].

Багатогранний і симфонічний доробок композитора: «Забута земля» за мотивами новел Василя Стефаника для симфонічного оркестру і сопрано (1992); «Музика для спогадів, нових притч та проповідей» на тексти чільйського поета Ніканора Парри (Nicanor Parra, переклад українською мовою Богдана Бойчука) для сопрано, баритона і симфонічного оркестру (1997/1998); Концертна симфонія «Переображення» для скрипки, альту й оркестру (2007–2016, світова прем'єра). Ці твори неодноразово виконували всесвітньо відомі оркестри — Edmonton Symphony Orchestra (Канада, Едмонтон), Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia (Польща, Варшава), Sinfonia Varsovia Orkiestra (Польща), Cleveland Chamber Symphony Orchestra (США).

Композитор часто залучає до своїх творів вокальні голоси, які часом виконують ролі незвичного для нас формату, як, наприклад, у «Музиці для спомину малих притч та проповідей»: сопрано втілює тут роль труни. Чи інші композиції,

у яких митець використовує різні ресурси голосів, їхню силу й можливості — «Скарга терну» (кантата для голосу з камерним оркестром на тексти Богдана-Ігоря Антонича, 1991); «Спів для рівнодення» на слова Сен-Жон Перса¹ для сопрано, баритона й камерного ансамблю (1991); «Забута земля» за мотивами новел В. Стефаника для симфонічного оркестру і сопрано (1992); «Мисливець Тракх» на тексти Франца Кафки для баритона і камерного оркестру (1993), «Lieder jenseits der Menschen» (чотири пісні для мецо-сопрано і струнних на тексти Пауля Целана², 2004), «Пісні потойбіч людей» для мецо-сопрано, фортепіано і струнних (2004), «Диптих на канонічні молитовні тексти» (2010). У цих композиціях наявне дивовижне розмаїття поезій, вибір яких композитор тлумачить так: «При всій різноманітності цієї поезії є одне, що її поєднує. Це — глибинне відчуття суті людини і її життя, а також образність та метафоричність, подекуди абстрактність і одночасно художня сила чи, навіть, вибуховість (як, наприклад, в Стуса) виразу поетичної ідеї. Такі речі мене дуже приваблюють в поезії» [Ланюк, 2014].

Орієнтиром іншого виміру життєтворчості композитора є опера «Чуже обличчя», написана 2021 року на лібрето Оксани Линів за текстами відомого японського драматурга Кобо Абе³, французького романіста Оноре де Бальзака й письменника Франца Кафки. Відомо, що її прем'єра має відбутися в рамках чергового проєкту «Український прорив» генерального директора і художнього керівника Львівського театру опери та балету Василя Вовкуна. Тож очікуємо нових творчих несподіванок і чергового феєричного відкриття...

---

¹ Сен-Жон Перс (франц. Saint-John Perse) — літературний псевдонім французького поета і дипломата Алексіса Леже (Alexis Leger), лауреата Нобелівської премії з літератури.

² Пауль Целан (нім. Paul Celan; справжнє ім'я Пауль Анчель) — єврейський німецькомовний поет, перекладач.

³ Кобо Абе (справжнє ім'я Кіміфуса Абе) — японський письменник, драматург, сценарист, один із керманічів японського повоєнного авангарду в мистецтві.

Талановитий митець працює в царині вітчизняного мистецтва вже понад 40 років, наповнюючи скарбницю української симфонічної, камерно-інструментальної та вокальної музики новими композиціями. Перебуваючи в історичному часопросторі з відомими композиторами, музика Юрія Ланюка сприймається як духовне кредо митця, яке вирізняє особливий національний вимір, що випромінює різні грані самобутнього мистецького погляду на сучасний світ. У цьому контексті дослідження його творчості як завершеної стильової системи — актуальне для вітчизняного музикознавства, оскільки творчий доробок композитора становить сучасний пласт музичної культури України.

Список використаної літератури

1. Зінків І. Я. Не пориваючи з традиціями // Культура і життя. 1990. 11 лютого..
2. Кияновська Л. О. Українська музична культура : навч. посіб. Львів : Тріада плюс, 2009. С. 277–282.
3. Сидоренко Л. В. Рецепції галицької вокальної елегійності у камерно-вокальних творах Юрія Ланюка // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 59 : Смыслові засади музичної творчості. Київ, 2006. С. 231–238.
4. Сюта Б. О. Камерна музика молодих // Культура і життя. 1992. 24 жовтня.
5. Юрій Ланюк: «Подивитись на українську музику крізь призму західної» // Zbruc. 2014. 2 грудня. URL: <https://zbruc.eu/taxonomy/term/15188> (дата звернення: 10.10.2022).
6. Ярема Г. Юрій Ланюк: «Після розмови з Мстиславом Ростроповичем я захворів ідеєю стати відомим віолончелістом». Ексклюзивне інтерв'ю з відомим композитором напередодні фестивалю «Юрій Ланюк і друзі» // Високий замок. 2017. 14 вересня.